

2024-12-20

Mark- och miljööverdomstolen
Svea Hovrätt
c/o Mark- och miljödomstolen Nacka tingsrätt

Överklagande av Nacka tingsrätts dom i mål P 65-24, kommunfullmäktiges i Stockholm beslut den 11 december 2023 att anta detaljplan 2016-17865-54 för Östra Hagastaden i stadsdelen Vasastaden

Som ombud för Förbundet för Ekoparken, Haga-Brunnsvikens vänner och Kommittén för Gustavianska Parken överklagar jag härmed Mark- och miljödomstolens vid Nacka Tingsrätt dom P 65-24 av den 2024-11-29 och begär prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen vid Svea Hovrätt.

Mark- och miljödomstolens (MMD) dom är felaktig i flera avseenden. Den förbigår helt MB 4 kap 7 § som reglerar nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården. Den åsidosätter lagens krav (PBL 4 kap 33 §) att avvikelser från översiktsplan ska anges, beskrivas och motiveras. Den förbigår helt vattenförvaltningsförordningen (5 kap. miljöbalken, förordningen 2004:660) gällande vattenföroreningar. MMD tar inte ansvar för sina bedömningar utan hänvisar genomgående till antingen kommunens (sökandens) egna bedömningar eller länsstyrelsens från samrådsyttrandet till granskningsyttrandet helt omkastade bedömning. Vidare torde detaljplanen ej kunna anses giltig enär Solna kommuns invånare ej beretts tillfälle att delta i planprocessen – en stor del av detaljplanen ligger inom Solna.

Lagens tillämpning måste bygga på propositionerna

Miljöbalkens (MB 4 kap. 7 §) stadgande rörande Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården är detta:

Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.

Trots bestämmelsen i andra stycket får en åtgärd som innebär ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada i en nationalstadspark vidtas, om

- 1. åtgärden höjer parkens natur- och kulturvärden eller tillgodoser ett annat angeläget allmänt intresse, och*
- 2. parken återställs så att det inte kvarstår mer än ett obetydligt intrång eller en obetydlig skada.*

Skyddet för ett område som utpekats som en nationalstadspark är mycket kortfattat uttryckt, trots att det är en mycket komplicerad sak att skydda. I propositionerna (prop. 1994/95:3 och 2008/09:110) utvecklas och preciseras innebörden av lagparagrafen. För att tillämpa lagen är det nödvändigt att bygga på propositionernas texter. Exempelvis skulle lagparagrafen vara omöjlig att tillämpa utan kartan i prop. 1994/95:3.

MMD förbigår i sin dom MB 4 kap 7 §

Vi har i vår överklagan till Mark- och miljödomstolen (MMD) anfört vad som sägs om tillämpningen av lagen i proposition 1994/95:3. Tillägget till 7 § i 4 kap MB 2009 förändrar inte tillämpningen i något annat avseende än vad gäller tillfälliga intrång och skador på en nationalstadspark. Referenserna i det följande avser genomgående prop. 1994/95:3.

MMD förbigår helt hur MB 4 kap. 7 § är avsedd att tillämpas. Det gäller följande preciseringar i prop. 1994/95:3.¹

1. *Det följer av syftet med nationalstadsparken/Det framgår av bestämmelsen att områdets huvudstruktur med natur- och bebyggelseområden inte får ändras. (s.43/45) Denna del av detaljplanen, som med MB 4 kap 7 § (se karta i prop. 1994/95:3) indefinierades i Nationalstadsparken, ges med den beslutade detaljplanen en mycket kraftig exploatering som helt ändrar områdets huvudstruktur. Anledningen till att den s.k. bensinstationstomten togs med i det område som ingår i Nationalstadsparken är områdets historia, som en mycket viktig del av det historiska landskapet. Från att ha varit en del av Brunkebergsåsen, utgjort en inramning till Brunnsviken och en för det lantligt belägna utvårdshuset Stallmästaregården avgränsning mot staden exploaterades åsens grus och när detta var gjort etablerades först en oreglerad skjulbebyggelse, varefter senare på platsen endast en bensinstation anlades. Att nu låta bygga 600 lägenheter, 82 000 kvm ljus BTA lokaler (kontor, centrumändamål, och hotell), skola för 1 200 elever, förskola med 5-6 avdelningar och en fullstor idrottshall skulle kraftigt förändra områdets huvudstruktur. Den i propositionen angivna gränsen ska också ses mot bakgrund av att en strid alldeles dessförinnan hade avgjorts rörande en mycket kraftig bebyggelse av just denna tomt. Här planerades den s.k. Japan-skrapan. Avgränsningen av parken som innefattade detta*

¹ Alla sidhänvisningar gäller Regeringens propositionen 1994/95:3, Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården utom när en viss källa särskilt anges.

område kritiserades uttryckligen av Svenska-Japanska konsortiet för Norrtull. (s.39) Men efter en utdragen diskussion avfärdades denna idé med argumentet att området utgjorde entrén till Hagaparken från Vasastaden och att besökaren redan vid Sveavägen skulle kunna skymta såväl vatten som grönska. Att propositionen i Nationalstadsparken innefattar "bensinstationstomten" måste ses som en mycket tydlig anvisning av områdets värde för Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården och att tomten ej ansågs lämplig för kraftig exploatering.

2. *En utgångspunkt vid frågor om ändrad markanvändning skall vara att områdets huvudstruktur vad avser natur- och bebyggelseområden inte skall ändras samtidigt som byggnader och bebyggelsemiljöer som ingår i nationalstadsparken på sikt bör användas endast för ändamål som kan förenas med nationalstadsparkens syfte.* (s.46) Detaljplanen ändrar markanvändningen genom att det skapas ett helt nytt bebyggelseområde med verksamheter – bostäder, skolor, kontor och centrumanläggningar – som inte har med nationalstadsparkens syfte att göra.
3. *Stenstadens front samt vattenområdena mellan parken och Nackas, Lidingös och Danderyds kuster och stränder utgör gränsen i det större landskapet.* (s.38) Detta understryker den föregående punkten, att förslaget till detaljplan förändrar områdets huvudstruktur. Stenstadens front i Sveavägen utradas genom att en massiv bebyggelse bryter sig ur den åsyftade fronten och i stället bryter sig in i Nationalstadsparken.
4. *Regeringen anser att området inte tål ytterligare ingrepp i obebyggd park och natur.* (s.45) *För nationalstadsparker föreslås därför gälla att i dag oexploaterade områden inte får exploateras.* (s. 32) Den s.k. bensinstationstomten är obebyggd och har så varit med undantag för en mindre bensinstation. Som naturområde är tomten i dag förödd, först efter ca 100 år av grusexploatering, därefter som obebyggd tomt, under lång tid belamrad med skjul och bråte, senare med endast en bensinstation och slutligen uppgrävning för och igenläggning efter byggandet av Norra Länken.
5. Propositionen värderar det skyddade området mycket högt, vilket framgår av att den jämför den blivande nationalstadsparken med vad UNESCO kallar ett *heritage landscape*. *Samspelet mellan natur- och kulturvärden i Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården i Stockholms län och områdets betydelse i ett kulturellt och historiskt perspektiv gör att området som helhet väl uppfyller UNESCO:s kriterier på ett historiskt landskap.* (s. 5)
6. *Utvecklingen i nationalstadsparken bör sammantaget inriktas på att förstärka områdets natur-, kultur- och rekreationsvärden och att värna den biologiska mångfalden.* (s.43) Detta upprepar regeringen igen när den lyfter fram att *Som bl.a. Statens fastighetsverk, Kungliga Vetenskapsakademien, Naturskyddsföreningen, Kommittén för Gustavianska parken och Projekt Ekoparken påpekar måste inriktningen nu inriktas på att förstärka områdets natur-, kultur- och rekreationsvärden och stärka den biologiska mångfalden.* (s. 45)
Vi bifogar en skrift framtagen av Peter Schantz, Kommittén för Gustavianska Parken, som går ut på att visa tankar kring en möjlig restaurering av denna del av området. Skriften ger också en god förståelse av landskapets historia och kvaliteter. Skriften heter *Om Norrtull och Södra Haga som entré till Nationalstadsparken*.
7. *Inrättande av en nationalstadspark innebär sammantaget hinder för utveckling inom parken av tätortsbebyggelse och sådant näringsliv som inte har samband med parkens ändamål.* (s.40) Bostäder, studentlägenheter, centrumändamål, skolor och kontor rimmar inte med parkens ändamål. En idrottsplats ger rekreationsmöjligheter och kan sägas stämma överens med parkens ändamål. Studentlägenheter skulle långsökt kunna sägas ha med utbildning och forskning att göra, men vad skulle då inte kunna sägas ha med

utbildning och forskning att göra: mataffärer (studenter måste äta), möbeltillverkning (forskare behöver kunna sitta), boktryckerier och datortillverkning, gruvor för att tillverka?

8. *Nya byggnader och anläggningar som inte behövs för att befintliga verksamheter ska kunna fortsätta att fungera bör därför i princip inte medges.* (s. 43) Den enda verksamhet som i nutid har funnits på platsen är en sedan länge nedlagd bensinstation. Ingen av de verksamheter som nu planeras in på den del av detaljplanen som ligger inom nationalstadsparken bedrivs där i dag. Wenner Gren Center som ligger en bit ifrån men inom nationalstadsparken har inte uttryckt några behov av utökad verksamhet.
9. *Inom ramen för skyddet bör det vara möjligt att uppföra ett begränsat antal nya byggnader inom bostadsområdena och inom områden med byggnader för högre utbildning och vetenskaplig forskning, museiverksamhet, idrott och rekreation.* (s. 43) Detta är inte område med vare sig bostäder, högre utbildning, museiverksamhet, idrott eller rekreation. Närheten till Wenner Gren Center skulle möjligen med ett skruvat argument kunna hävdas utgöra ett bostadsområde och ha med forskningsverksamhet att göra. Bortsett från forskarbostäderna i låghusdelen har Wenner Gren Center i dag mycket litet med forskning att göra.
10. Det enda område som nämns i propositionen som möjligt att bebygga med lokaler för högre utbildning och forskning – och samtidigt kunna medföra *förbättringar av miljön* – är *Rosendals sjukhusområde och småindustriområdet vid Albano.* (s. 45) Norrtull eller bensinstationstomten nämns inte.
11. *Vid eventuell omvandling och komplettering av sådana byggnader och bebyggelsemiljöer bör särskilt uppmärksammas åtgärdernas form och skala samt att karaktären av byggnader i parkmiljö bevaras.* (s.46) Detta krav på nytillkommande bebyggelse exemplifieras på följande sätt: *I Sörentorp har flera av f.d. Svea Livgardes byggnader arkitektoniskt och kulturhistoriskt värde. De är låga och väl anpassade till den naturliga omgivningen med ett vackert samspel mellan hus, skogsbryn och öppna fält.* (s.15) Några monumentala byggnader förekommer också i nationalstadsparken. Vad som då framhålls som en värdefull kvalitet är att de är *inbäddade i grönska.* (s. 17) Den detaljplan som nu är beslutad har inte dessa egenskaper. Inom den del som ingår i nationalstadsparken lämnas en enda remsa längs med järnvägen som parkmark, i övrigt är marken bebyggd på olika sätt. Huskropparna är tätt sammanpackade. Det man ser från Sveavägen mot Hagaparken är en hög vägg av hus – upp till 40 meter och åtta våningar höga. Man kommer inte att se tillstymmelsen till park. I gestaltungsprogrammet beskrivs kvarteren öster om Tullhusplatsen på följande vis: *Ansluter till centrala Hagastadens tydliga planstruktur och karaktäristiska täta kvarterstadsstypologi. Bebyggelsen blir därmed högre och tätare än i övriga området.* (Gestaltungsprogram s. 12) Detta är inte "byggnader i parkmiljö".
12. *Skaderekvisitet har inskränkts från "påtaglig skada" till enbart "skada". Med begreppet påtaglig skada avses åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan på de skyddade intressena eller som tillfälligt kan ha en stor negativ inverkan på dessa (prop. 1985/86:3 s.171). Med skada i den nu aktuella bestämmelsen avses negativ inverkan av någon betydelse för de angivna värdena.* (s.50) Det framgår av planbeskrivningen att *Stadsbyggnadskontoret har gjort en avvägning mellan de positiva och negativa konsekvenserna som planförslaget innebär ur samtliga aspekter och sammanvägt bedömer att de positiva konsekvenserna av planförslaget överväger.* (Planbeskrivningen s.5) Att planen medför negativa konsekvenser för nationalstadsparkens värden vidgås alltså i planbeskrivningen.

Hur hanterar MMD dessa frågor? Svar: MMD snuddar endast vid en av dessa frågeställningar.

Den gäller områdets karaktär. MMD refererar kommunens bedömning som innebär att *parken upplevelsemässigt börjar på andra sidan järnvägsvallen. Mot denna bakgrund bedömer kommunen att stadsbebyggelsen som närmar sig parken inte i sig medför någon skada på det historiska landskapets kulturvärden vad gäller markens karaktär.* MMD refererar vidare kommunens bedömning som går ut på att *planförslaget innebär en tydlig visuell påverkan från vyer invid Brunnsviken inre del när man befinner sig nära det omgivande stadsrummet men att i vyer från längre avstånd inifrån Hagaparken medför planförslaget liten eller ingen visuell påverkan på upplevelsen av landskapsrummet.* Med tillägget att *platsen redan präglas av stadens närhet och det dominerande trafiklandskapet ...*(Dom s.16-17)

Om dessa bedömningar skriver MMD: *Domstolen instämmer [felskrivning?] anser att ett genomförande av detaljplanen inte innebär någon påtaglig skada på riksintressena ovan i den mening som avses i 3 kap. 6 § miljöbalken. Domstolen bedömer inte heller att detaljplanen medför något intrång i strid med nationalstadsparkskyddet enligt 4 kap. 7 § miljöbalken.* (s.18)

Denna bedömning görs i relation till riksintresset för kulturmiljövård. Riksintresset nationalstadsparken nämns endast som ett bihang till resonemanget om riksintresset för kulturmiljövården, utan någon självständig prövning mot ovan anförda grunder för hur lagen ska tillämpas.

Enbart det förhållandet att skaderekvisitet skiljer sig mellan de två riksintressena gör att prövningen blir fel.

Men kardinalfelet är att MMD inte gör någon självständig prövning av detaljplanens förenlighet med lagen utan i stället helt förlitar sig på kommunens – som är part i målet – egen bedömning. Bara det förhållandet att kommunen har ett egenintresse i saken talar för att domstolen måste göra en egen, självständig bedömning. Att länsstyrelsen vinglar i sina omdömen från att ha avstyrkt till att tillstyrka (dom s. 18) utan att ifrågasätta aspekter av detaljplanen ändrats bekommer heller inte domstolen.

Att MMD helt faller tillbaka på kommunens bedömning gör att den enda aspekten av bebyggelsens inverkan som tas upp är dess synlighet – i första hand på mycket lång håll (Koppartälten och Söders höjder) men också så nära att trafikbruset från Uppsalavägen tycks överrösta andra sinnesförmåelser. Att MMD inte utgår från prop. 1994/95:3 är en brist som leder till ett felaktigt domslut.

MMD sammanfattar sin bedömning om planens förenlighet med MB 4 kap 7 § sålunda:

Domstolen bedömer inte heller att detaljplanen medför något intrång i strid med nationalstadsparkskyddet enligt 4 kap. 7 § miljöbalken. (s. 18)

MMD förbigår således helt och hållet alla övriga aspekter av MB 4 kap. 7 § än *intrång* (som får förmodas syfta på intrång i parklandskap och naturmiljö).

Detaljplanen avviker från avsikterna i prop. 1994/95:3 och avvikelserna från gällande översiktsplaner beskrivs och redovisas inte

Planeringen för detta område har undergått en drastiskt förhöjd exploatering.

I prop. 1994/95:3 noteras kritiken av att avgränsa nationalstadsparken så att den skulle komma att innefatta den s.k. bensinstationstomten (a.a. s.39). Ändå innefattas denna del i nationalstadsparken i regeringens förslag, som sedan antas av riksdagen. Solna ger i sitt remissvar uttryck för en syn på området som väl motiverar detta. Man skriver: *Sambandet mellan stenstaden och Haga saknar enligt kommunens uppfattning ännu fullgod lösning.* (s.62)

I prop. 1994/95:3 ges Stockholm och Solna kommuner i uppdrag att i sina översiktsplaner peka ut *de områden som inom nationalstadsparken som bör skyddas som parklandskap eller naturmark liksom de zoner inom nationalstadsparken som präglas av mer omfattande bebyggelse och där det kan behövas klara och enkla regler för nödvändiga förändringar, upprustningar och i vissa fall kompletteringar av byggnader och anläggningar.* (s. 41)

För Stockholms del görs detta i fördjupad *Översiktsplan för Nationalstadsparken – Stockholmsdelen* (FÖP). Där sker en betydelseglidning från prop. 1994/95:3. I FÖP markeras ett stort antal mycket olika områden – alltifrån Gärdesstadens täta stadsbebyggelse till Södra Djurgårdens villor i parkmiljö och den helt obebyggda s.k. bensinstationstomten som *Mer bebyggda och anlagda områden.* (FÖP karta s. 23) Genom sammanklumpningen av så vitt skilda områden, varav vissa är tätt bebyggda, skapas en föreställning om att alla dessa områden skulle bestå av tät, sammanhängande bebyggelse. Så är alltså inte fallet. Bensinstationstomten kallas i FÖP för *f.d. bensinstationstomten* (FÖP s. 50), vilket anger att tomten inte längre är bebyggd ens med någon bensinstation.

Specifikt för just detta område hänvisas i FÖP till en annan, nyligen antagen *Översiktsplan för Karolinska-Norra Station*, som gjorts av Stockholm och Solna tillsammans. *Användningen av området vid Norrtull (plankartan nr 3), i huvudsak f.d. bensinstationstomten, behandlas i översiktsplanen för Karolinska – Norra Station.* (FÖP s.50)

I *Översiktsplan för Karolinska-Norra Station* (FÖP KS), som antogs alldeles innan FÖP antogs är planeringsinriktningen för detta område en idrottspark. *Behovet av idrott tillgodoses vid den f.d. bensinstationstomten öster om Norrtull där en ny idrottspark planeras. Marken utgör en del av Nationalstadsparken men är klassad som "redan i anspråktagen mark". Den planerade idrottsparken får en avgörande betydelse för att möta det stora behovet av idrottsfunktioner och efterfrågan på ytor för barn och ungdomsaktiviteter. Idrottsparken utformas så att den binder samman Hagaparken med Norrmalm.* (FÖP KS s. 32) *I öster på före detta bensinstationstomten höjs marken till järnvägsbankens nivå så att en attraktiv utsiktspunkt över Brunnsviken skapas.* (FÖP KS s. 73)

Vi vill särskilt betona ambitionen att binda samman Hagaparken med Norrmalm. Denna planering får anses ligga någorlunda väl i linje med den åsyftade tillämpningen av lagen om nationalstadsparken.

Tillbaka till prop. 1994/95:3. Där anges vad som ska vara möjligt att låta bygga i sådana områden i en nationalstadspark som kan betraktas som präglade av mer omfattande bebyggelse. Som ovan citerats möjliggörs *upprustningar och i vissa fall kompletteringar av byggnader och anläggningar.* (s. 41) Den föreslagna detaljplanen avser något helt annat – inte en idrottspark som binder samman Hagaparken med Norrmalm utan helt nya byggnader, nästan en hel liten

stadsdel, utan koppling till någon befintlig verksamhet, som möjligen skulle vara i behov av en nödvändig komplettering.

Planeringen av detta område har således under resans gång förändrats kraftigt från vad som varit avsett i prop. 1994/95:3 och hur detta preciserats i antagna översiktsplaner fram till den nu föreslagna detaljplanen.

I planbeskrivningen framställs detta på ett sätt som bekräftar den bild vi vill ge här. *Programmen* (syftar på Program för Östra delen av Hagastaden (Norrtull), dnr 2014-14026 och Solna Stads Program för Norra delen av Hagastaden, BND 2015:541) *syftar till att beskriva och ange riktlinjer för hur Norrtull, som en del av Hagastaden, ska utvecklas till en sammanhållen stadsmiljö med tydliga kopplingar till Nationalstadsparken, institutionsområden inom Vetenskapsstaden, Solna samt övriga delar av Hagastaden.* (Planbeskrivningen s.13)

Vi vill framhålla beskrivningen "en sammanhållen stadsmiljö."

Det har också medfört att ett formellt fel har begåtts av Stockholms stad. Den av Stockholms stad antagna detaljplanen för Östra Hagastaden strider mot såväl Fördjupad översiktsplan för Nationalstadsparken – stockholmsdelen som översiktsplanen Karolinska-Norra Station - Fördjupning av två översiktsplaner, antagna 2009 respektive 2008 och alltså gällande. Kommunen är inte skyldig att följa en tidigare antagen översiktsplan men är då skyldig att ange och redogöra för avvikelsen. Det formella felet är att avvikelsen inte anges i planbeskrivningen. Helt sonika påstår man att detaljplanen *i huvudsak bygger på underliggande planprogram* (planbeskrivning s.2) utan att redogöra för på vilket sätt dessa program skiljer sig från gällande översiktsplaner. Planprogrammen är inte några nya översiktsplaner som ersätter de som antogs 2008-2009. I planbeskrivningen redogörs inte för den mycket stora avvikelse detaljplanen medför från tidigare antagna översiktsplaner.

Avvikelsen berör ytterligare ett riksintresse, som är särdeles relevant i sammanhanget – riksintresset för friluftsliv. Enligt 3 kap. 6 § MB är området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken angivet som ett riksintresse för friluftsliv. Det område som definierats innefattar denna del av Kungliga nationalstadsparken. Planen att göra detta till en idrottspark överensstämmer med detta riksintresse. (ref.

file:///C:/Users/User/Downloads/V%C3%A4rdebeskrivning%20FAB%2013%20Ulriksdal-Haga-Djurg%C3%A5rden_V%C3%A4rdebeskrivning.pdf)

Frågan om avvikelsen från översiktsplaneringen har MMD överhuvudtaget inte berört i sin dom.

Detaljplanen strider mot EU-direktiv vad gäller vattenkvalitet, vilket MMD förbiser

Vattenkvaliteten i Brunnsviken är dålig. En mängd ämnen överskrider Havs- och vattenmyndighetens fastställda gränsvärden och bedömningsgrunder för god vattenstatus. EU-direktiv rörande vattenkvalitet gäller att god vattenkvalitet skall vara verkställd senast 2027 i alla vattendrag förutom det öppna havet. Vidare föreskriver EU-direktivet att inga åtgärder får vidtas som på något sätt försämrar vattenkvaliteten i befintliga vattendrag.

MMD tar överhuvudtaget inte upp frågan om vattenkvalitet i sin dom. Det är anmärkningsvärt.

Detaljplanens planbeskrivning (s.93) med vidhäftande miljökonsekvensutredning (MKB s. 45) och dagvattenutredning vidgår att Brunnsviken kommer att tillföras ökade mängder föroreningar – +38 procent fosfor och + 40 procent kadmium.

Vattenkvaliteten i Brunnsviken

Vi bygger nedanstående bedömningar på **Lokalt åtgärdsprogram för Brunnsviken, uppdaterad 2024-09-10 och en äldre version av samma program.**

De ämnen där gränsvärden och bedömningsgrunder överskrids är

- Fosfor, kväve, koppar och zink – i vatten.
- Koppar, antracen, kadmium, bly och tributyltenn (TBT), kvicksilver – i sediment.
- PFOS – i vatten.
- PFOS, PCB, PBDE, kvicksilver – i fisk

Dagsläget beskrivs på följande sätt:

Ett av de huvudsakliga problemen i Brunnsviken är förhöjda halter av näringsämnen och föroreningar som påverkar miljön för växter och djur. Bottenytorna är syrefattiga och ogästvänliga och halterna av koppar och zink är förhöjda i ytvattnet.

Viken uppnår inte god kemisk status, på grund av förhöjda halter av kvicksilver, kadmium, bly, antracen och tributyltenn (TBT) i sediment, av PFOS i vatten och av PFOS och PBDE i fisk. Brunnsviken påverkas, i likhet med majoriteten av vattenförekomsterna i Stockholm, av historisk belastning och av att området kring havsviken har förtätats med högtrafikerade vägar och bebyggelse med ökad belastning av dagvatten som följd.

Se <https://miljobarometern.stockholm.se/vatten/kustvatten/brunnsviken/sa-mar-brunnsviken/>

Vi vill särskilt framhålla att mängden hårdgjorda ytor framhålls som anledning till ökad belastning av föroreningar i Brunnsviken.

Program för förbättring av vattenkvaliteten i Brunnsviken

Kommunerna Stockholm, Solna och Sundbyberg har tagit fram ett ambitiöst förbättringsprogram. Ambitionen är att reducera tillförsel av fosfor med 50 procent, reduktion av fosfor från internbelastningen med 100 procent, koppar med 35-43 kg/år och zink med 250-375 kg/år. Förbättringsbehov finns även för de miljögifter som påträffats och som överskrider gällande gränsvärden. Reduktionsbehovet varierar mellan 40-99 % för PBDE, PFOS, TBT, PCB i vatten, biota eller sediment.

Brunnsviken är påverkad av både historisk och pågående belastning. Källorna kan härledas till exploatering inom avrinningsområdet, särskilt vägar och andra körbara ytor, men även andra bebyggda områden. Dagvattnet för med sig olämpliga ämnen från verksamheter. Vid Brunnsviken har tidigare undersökningar utförda av SVOA visat att det finns en icke-försumbar risk att oavsiktligt överläckage av spillvatten kan ske till dagvattenledningsnät, med potentiellt stor miljöpåverkan som följd. Felkopplingar och bräddningar har tidigare orsakat stora utsläpp av

spillvatten till Brunnsviken. Flera av dessa problem har uppmärksammats och åtgärdats under framtagandet av det lokala åtgärdsprogrammet, men utrednings- och åtgärdsbehov kvarstår fortfarande. (Brunnsviken, Lokalt åtgärdsprogram, december 2021, s.8)

Exploateringen av den f.d. bensinstationstomten

Så som dagens situation ser ut kommer den storskaliga exploateringen på den intill Brunnsviken liggande tomten, f.d. "bensinstationstomten", i planbeskrivningen kallad Östra Hagastaden, att vara ett ytterst riskabelt projekt. Exploateringen kommer att leda till att en ökad mängd dagvatten tillförs Brunnsviken. Brunnsviken behöver en ökad vattenomsättning, men den ökade mängden dagvatten kommer att tillföra Brunnsviken ytterligare föroreningar som försämrar vattnets kvalitet. Oavsiktliga bräddningar i samband med stora regnmängder måste också tas i beaktande. Dessa kommer att förvärras av den ökad arean hårdgjord yta.

MKN [miljökvalitetsnormer] för Brunnsviken innebär att god ekologisk status ska uppnås till 2027. Brunnsviken ska även uppnå god kemisk status till 2021 med vissa undantag. (MKB s.37) År 2021 är redan passerat.

Bebyggelsen som planeras på den f.d. bensinstationstomten medför att dess yta blir hårdgjord till största delen. Följden blir att en stor mängd mer dagvatten kommer att behöva tas om hand. Problemen som redovisas i ovan citerade rapport är idag inte lösta till fullo och medför att Brunnsviken vid stora regnmängder kommer att tillföras stora mängder föroreningar.

Hårdgörning av ytor i avrinningsområdet till Brunnsviken har redan skett och ökat belastningen på Brunnsviken – som ovan påpekats. Det gäller i första hand hela Hagastaden. Vidare planerar Solna stad stora utbyggnader kring Uppsalavägen, vilket också – om de genomförs – kommer att öka arean hårdgjorda ytor runt Brunnsviken.

Planbeskrivning och MKB medger att Brunnsviken kommer att få ta emot en ökad mängd föroreningar. Det framgår av tabellerna A och B (Planbeskrivning s. 93). Utsläppen av fosfor och kadmium beräknas öka. Beräkningarna innefattar inte skyfall. Därför är det obegripligt att planbeskrivningen ändå påstår att *föroreningshalterna minskar för samtliga undersökta föroreningsämnen jämfört med nuläget* (a.a. s.92). Det stämmer ju inte.

Planbeskrivningen försöker sig i det läget på en annan argumentation.

Det ytterst begränsade tillskott av föroreningar som detaljplanen för Östra Hagastaden kan orsaka, trots de LOD-anläggningar och avsättningsmagasin som byggs för ändamålet, måste vägas mot tekniska lösningars möjligheter, rimliga kostnader och miljömässiga motiv. (planbeskrivning, s. 92)

Detta är ett lagvidrigt sätt att argumentera. Ökade tillskott av föroreningar får inte ursäktas av kostnadshänsyn. Det är ej heller möjligt att hänvisa till möjliga åtgärder i helt andra sammanhang, vilket planbeskrivningen gör. I planbeskrivningen sägs: *Med hänsyn till de åtgärder som planeras och redan byggts samt det åtgärdsprogram för Brunnsviken, som tagits fram och börjat genomföras, bedöms planförslaget inte försämma för möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormerna.* (a.a. s. 94).

Planbeskrivningen hänvisar till planerade åtgärder, s.k. lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD). Redovisningen är generell och utan precisering. Dagvattenutredningens enda precisering

gäller skelettjordar och nedsänkta växtbäddar. Hur dessa kommer att fungera för infiltration kan man undra när större delen av detaljplaneområdet är underbyggt av Norra länkens motorledstunnel.

Beskrivningen av åtgärder för att ta hand om föroreningar i dagvatten saknar substans. Den är otillräcklig för en bedömning av effekterna på föroreningarna. Det är obegripligt hur uppskattningarna av föroreningsmängder kunnat göras. Bedömningarna grundar sig således på gissningar, sannolikt i optimistisk riktning.

Dagvattenutredningen kan inte dölja att gissningen är att en ökad mängd föroreningar kommer att tillföras Brunnsviken. Inlindat skriver man att *Med föreslagen dagvattenhantering kommer en ökad mängd dagvatten med lägre föroreningshalter nå Brunnsviken än idag...* (Dagvattenutredning Östra Hagastaden, SWECO 2021, s.3) "Lägre" får man hoppas, men det blir i alla fall mer föroreningar.

Dagvattenutredningen förordar fortsatta utredningar. Planförfattarna kan således inte säkerställa att detaljplanen inte kommer att påverka Brunnsvikens vattenkvalitet negativt. Mycket talar för att vattenkvaliteten kommer att försämrats.

Detaljplanens konsekvenser för vattenkvaliteten tas inte upp av MMD, vilket måste betraktas som en allvarlig brist.

Solna kommuns invånare har ej beretts möjlighet deltaga i en planprocess som rör en stor del av deras kommun

Något vi inte uppmärksammat i vårt överklagande till MMD är att den detaljplan som nu är föremål för prövning har antagits av Stockholms stad trots att en stor del av det område som berörs ligger i en annan kommun, Solna. Stockholms stad har träffat en överenskommelse med Solna om detta. Men medborgare, företag och organisationer i Solna har – såvitt vi kunnat utröna - inte beretts möjligheter att delta i en normal detaljplaneringsprocess och där ge synpunkter på och eventuellt överklaga denna detaljplan som gäller en stor del av den kommun som de bor eller är verksamma i. Detta anser vi måste strida mot plan- och bygglagen och mot kommunallagen.

Richard Murray
Ordförande Förbundet för Ekoparken